

Birinyi Lajos emlékezete

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

1941 szeptember 3-án, az amerikai magyarság történetének egyik legérdekesebb alakjának szejmeit zárta le véglegesen a halál. Birinyi Lajos clevelandi ügyvéd csak 55 éves volt, amikor a végzet pont tett az életére, amely életet ő maga a szétdarabolt Magyarországra feltámasztásának szentelt. Eltemették. Akik ott voltak a temetésén, azt mondták, hogy ekkora temetést Cleveland magyarsága nem látott. Kossuth Lajos valamikori budapesti temetése hasonlíthatott hozzá.

Vasváry Ödön

Nem volt ott különösebb gyászpompá, csak a tömeg volt ott: végeleáthatatlan sorai azoknak az egyszerű magyaroknak, akik nemrégén még elbűvölten hallgatták a feltámasztást ígérő szavait egy olyan embernek, aki majdnem gyerekkorban került át Amerikába, ahol mint vasgyári inas kezdte pályafutását, de akiben a magyar föld, a magyar nép szeretete nem halt ki, hanem mindig erősebben lobogott, s aki azt látszott hinni magáról, hogy a sors őt választotta ki, hogy egy újjászületett Nagy-Magyarország előfutára, létrehozója legyen.

Harminc esztendeje ennek. Azóta Birinyi Lajos alig-alig emlegették. Amiért harcolt, amiért élt, amiért mindenét odaáldozta, a legkisebb mértékben sem valósult meg. Kossuth Lajos is azzal a tudattal tért sírjába, hogy amiért élt, abból semmi sem lett. Birinyi Lajosnak is ezzel a tanulsággal szolgált az élet.

Clevelandban van eltemetve, de vajon hányan tudják, hogy hol? Vajon hány szál virág került arra a sírra, amelyet harminc évvel ezelőtt körülállt az a szinte végeleáthatatlan tömeg? Hányan emlékeznek kissé görnyedt vállaira, csontos, szögletes arcára, kajla kalapjára, amelyet olyan szí-

✓

2

vesen emelgetett, amely kopott volt és kajla, mert nem tellett különbre, mert amit az ügyvéd szerényen megkeresett, annak tulnyomó része elment könyvek kiadására, levelek tömegének írására, a magyar igazság végeszakadatlan bizonyítására!

Birinyi drámai hős volt, szüntelen lobogásával, gyarlóságaival, hibáival, sziklaszilárd meggyőződésével és rögeszméivel együtt. Afféle magyar Hamlet, akivel magáról is elmondhatónak érezte annak monológját: "Kizökkent az idő . . . Én születtem helyre tolni azt . . ." Látta a magyarság kétségbeesett kapkodását, hogy elhárítsa a nemzet szörnyű tragédiáját, de érezte azt is, hogy minden próbálkozás kudarcba fullad. Tisztában volt az amerikai magyarság próbálkozásainak gyengeségével és érezte, hogy ezek a próbálkozások is milyen gyorsan foszlanak köddé és üres ábrándokká, hogy a fokozatos közönyösség, nemtörődömség lépjen a helyükbe. Ő született arra, hogy a kizökkent Időt helyretolja, s ha nem is hasonlította magát Kossuthhoz, a rég porladó nagy magyar emlékéhez és sirjához járt iskolába, hitet, reménységet és el nem csüggedést tanulni.

Összekuporgatott pénzen költséges könyveket irt és nyomtatott, amelyeket többnyire ingyen küldözgetett szét az embereknek, iskoláknak és könyvtáraknak. Élethivatásul nem az ügyvédséget, hanem a magyar apostolkodást tette meg. Tévedéseket is követett el: a magyarországi bünbak-keresés eredményeit kritika nélkül tette magáévá és egy darabig szentül hitte, hogy Magyarország romlását valami nemzetközi nagytökés összeesküvés tette lehetővé. Mérhetetlenül fájt neki, hogy szinte emberfeletti munkáját mindig kevésbé veszik komolyan, és hogy mindig kevesebb tanult ember áll mellette. Viszont erősítette az a tudat, hogy az egyszerű emberek vele vannak, ha a nagy ügyön éppen szegénységük miatt alig-alig tudnak is segíteni.

Fellépett kongresszusi képviselőnek is a saját kerületében, amely unikum volt abban a tekintetben, hogy az ország egyetlen választókerületében sem élt annyi magyar, mint ott. Megválasztását valószínűleg biztosra vette, s hogy nem így történt, végtelenül elkeserítette. Mindig az volt az érzésem, hogy ez a csalódása volt a legnagyobb és ez roppantotta össze. Elég gyakran voltam vele együtt, anélkül, hogy elgondolásait teljes egészükben oszttani tudtam volna, és ezért nem számított munkatársai közé. Természetesen ellenfelei is voltak, akik munkájának értékét kisebbiteni próbálták, de valóban puritán életében kifogásolnivalót nem tudtak találni. Igen büszke volt rá, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tagjai sorába választotta, mint "levelező" tagot. Pivány Jenő után — ugy tudom —, ő volt az első, aki e kitüntetést megkapta.

Amikor képviselőjelöltsége sem hozta meg a remélt eredményt, életében hirtelen változás állt be. Mintha a sok csalódás megrendítette volna addig sziklaszilárd öntudatát. Azután nem is látam többé. Igaz, hogy el is költöztem Clevelandból.

Pár hosszabb, hozzám irt levele van birtokomban. Husz éves, alig reparálható írógépjén írta, amit, mint mondta, maga reparálgat, mert nincs pénz a javításra. Bizony sokat küzdöttünk együtt és mindketten elkoptunk . . . — írja. Nem sokkal halála és utolsó könyvének kiadása előtt egy levelében, amelyet így dátumozott: "A magyar fel-támadás hajnalán", sorait így fejezte be:

"Hipokrata volnék, ha eltagadnám, hogy szemeim könnyeznek és már nem látom jól sem a papírt, sem az írógép betűit. Roppant jól esett, hogy

sic

ön érdeklődött . . . Kevesen vagyunk, de vagyunk. Igazunk evangéliumát hirdetjük. Ha lerongyolodunk, mi a különbség? Legalább meg van bennünk a tudat, hogy mi próbáltuk segíteni szerencsétlen fajtánkat és még mindig a trianoni gyászkeresztlen vérző Anyaföldünket! Hiába. Testvérem, nem vagyok képes többet írni. Én is ember vagyok. Nagyon gyarló agyagból gyurt ember. Van idő, amikor a férfiak is sirnak. Nem látom a papírt. Isten vele."

A híres clevelandi Kulturkertek között ott van a magyarok gyönyörű kertje is, — ma már természetesen, nem tudom, milyen állapotban. Liszt Ferenc, Madách Imre, Ady Endre, Reményi József emlékeivel feldiszitve. Senkinek sem jutott eddig eszébe, hogy valami hasonló emléket, — ugyanott — Birinyi Lajos is megérdemelne?

